

La Bauhaus, construir inventant

Aquest 2019 es commemora el centenari del naixement de l'escola d'art i disseny alemanya, la més coneguda de tota la història i significativa

Wences
Rambla
Universitat Jaume I

En 1919 es funda a la ciutat alemanya de Weimar la Bauhaus, l'escola de disseny més coneguda de tota la història i significativa puix que en ella van venir a fixar-se els patrons moderns per a nombroses disciplines artístiques, especialment per al disseny industrial i l'arquitectura. No en va el seu nom significa «Casa de la Construcció».

La Bauhaus, el centenari de la qual es commemora enguany, es plantejava la necessitat de crear una nova disciplina projectual que, assumint la indústria, fora capaç d'irradiar una nova estètica. Per a això es va proposar eliminar la dissociació entre art i artesanía a fi de demostrar que el talent artístic i el treball manual no han d'anar per separat. La seua idea motora, en fi, apuntava a la implantació d'un sistema pedagògic, «Construir inventant i observar descobrint», que trenqués amb tots els esquemes usats fins a aquest moment.

La Bauhaus va tenir diverses seus i directors. Així, en 1919 Walter Gropius rep l'encàrrec, a l'empara del govern de la República de Weimar, de fusionar les allí existents Escola Superior de BBA i l'Escola d'Oficis Artístics per a donar origen a aquesta nova institució que, al principi, va estar formalment influïda per l'expressionisme de l'art alemany de l'època. En 1925 es trasllada a Dessau on construeix la nova seu projectada precisament per Gropius. Poc temps després va tenir un nou director: Hannes Meyer, baix la direcció del qual els tallers van adquirir un auge extraordinari que, a causa de la tendència constructivista amb que es van plantejar, va fer que l'Escola adquirís un caràcter marcadament social i molt pròxim a les tesis de l'avantguarda russa. En 1930 Mies van der Rohe substituí a Meyer, passant a orientar molt marcadament els plans d'estudis amb vista a potenciar els tallers d'arquitectura i construcció. En 1933 cau la República de Weimar i l'Escola és tancada per la Gestapo acusada de bolxevic i d'apostar per l'estètica marxista.

En definitiva, la Bauhaus s'estava convertint en una cosa perillosa per al nacionalsocialisme. No cal ser molt llist per a constatar com qualsevol moviment o corrent que advoqui per

1919-2019. La Bauhaus viu en el present any una commemoració i també un reconeixement de futur.

la creativitat, la llibertat de pensament i d'acció, per la ruptura de normes inamovibles i interessos amb gran poder de control, sempre és un problema per als qui tallen el bacallà de qualsevol lloc, signe i època. Avui, en ple segle XXI, tampoc ens trobem lamentablement molt lluny de semblant circumstància.

A DESTACAR

Però bé, ressaltem alguns aspectes importants. Primerament assenyalant a la Bauhaus no com l'únic, encara que sí com el més conegut i influent moviment creatiu en la història moderna de les arts. En la segona i tercera dècades del segle XX, tant a Alemanya com a la Rússia post-revolució d'Octubre, així com als Països Baixos, sorgeix un moment de gran ebullició creativa. Cada part amb singularitats pròpies, però sempre totes amb l'afany d'integrar l'art en la vida, i de construir una societat i un home nou on la bellesa, també en les coses diàries que utilitzem — objectes que ens envolten i amb els quals «convivim» o usem: mobles, cobertories, calefactores, eines, llums, vestits... per no esmentar també l'hàbitat (la casa)— anessin, a més de funcionals o pràctics, bonics. No en va, mirant pel retrovisor de la història, podem rastrejar i veure com bellesa funcional ja des de l'època dels *Memorabilia* de Xenofont (d'això fa ja més de vint-i-tres segles) ha estat una qüestió plantejada, discutida i en cerca de solució per una o altres vies.

Així doncs, patrons creatius que al costat de les influències

i aportacions fetes des d'altres moviments d'avantguarda (els *VhUKTEMAS* russos i el neoplasticisme holandès sobretot, sense oblidar el futurisme), es van entendre per tot el món fins a aconseguir que la seua influència fos tan gran, que la història de noves formes de desenvolupament objectual i arquitectònic seria incomparablement actualment sense comptar amb aquesta herència i bagatge cultural que l'Escola va saber irradiar.

OBRA D'ART TOTAL

Enfront dels esquemes propis de les Belles arts, heretats d'alguna manera de l'època renaixentista, la Bauhaus parteix del punt essencial segons el qual ha d'aconseguir-se la *Gesamtkunstwerk* o obra d'art total, és a dir, integrar totes les arts d'una vegada per sempre. De manera que, enfront de la jerarquització

d'antany: arquitectura, escultura, pintura, oficis, arts aplicades, etc., ara, l'esquema del pensament bauhausià vindria gràficament representat per un punt cap al qual, o des del qual, surten diversos radis cadascun dels quals simbolitza una disciplina artística. I així, tant un dibuix, com una escultura, una vidriera, un edifici, una fotografia, o un objecte industrialment fabricat i prèviament dissenyat... estarien en la mateixa escala jeràrquica: una escala radial on cada ràdio, com en una roda, és igualment important. De manera que, totes aquestes disciplines responen a facetes creatives igualment valuoses de la pràctica artística. Només que en un moment o un altre, la seua importància radicarà segons la fi al qual es destinin i en funció del resultat pràctic-estètic que es tracti d'obtenir. Semblant ruptura jeràrquica i l'anar després de l'excel·lència, sigui com la hi tècnica i el mitjà emprat, va constituir en la seva època una gran revolució. Alguna cosa que, cal subratllar, manté fortes concommitàncies amb el canvi de paradigma que van portar les avantguardes a principis del segle XX —cubisme, abstracció, constructivisme, futurisme, surrealisme, etc.— en virtut del qual les fronteres entre tècniques es van trencar i l'aparició de nous materials així mateix va coadjuvar al canvi d'escenari. I així per exemple, una escultura ho era encara que estigués feta de formigó; o sigui, que l'artificietat no depenia de la «noblesa» del material sinó de la intenció i càrrega estètica de

l'obra mateixa.

Certament els diversos directors i quadre docent que va tenir l'escola, no van imprimir un biaix homogeni a la institució al llarg de la seua vida, i com tota comunitat o societat humana —i més si bateja en el seu si un esperit crític— va tenir les seues friccions. Així, la peculiar singularitat de la Bauhaus no va ser un camí de roses, però la veritat és que va establir les bases per al futur de les arts. No van pretendre fer un «estil Bauhaus» amb alguns diuen, sinó promoure una nova forma d'afrontar la creativitat i, això sí, inserir-la no en espais no privilegiats i d'obra única, sinó en àmbits d'obres seriades perquè arribessin al major nombre possible de persones.

TRANSVERSALITAT

En conclusió, la Bauhaus va destacar per ser capaç d'aconseguir la transversalitat i interacció de moltes disciplines, pel seu trençador programa acadèmic capaç d'articular el coneixement amb l'apprenentatge de situacions reals: doncs més que generar artistes i tècnics sense més, va projectar les seues recerques i formes de treballar cap a entorns acadèmics i mètodes d'altres llocs. No en va, malgrat tenir un perfil d'arrelat origen alemany, la seua projecció va ser internacional i la seua recerca pot considerar-se precursora del que molt temps després ha vingut a dir-se centres d'I+D+i. I com assenyalava Vicent Gual·lard, la Bauhaus a més de multidisciplinària va ser multiescalar. És a dir, «des d'ella es dissenyava des de la cuillera a la ciutat», demostrant així un acostament, simultàniament científic, artístic i funcional, al disseny de qualsevol element que formés part de l'esfera de l'habitable. I alguna cosa que, a vegades, no es destaca prou, a saber: que la modernitat de l'Escola fa que se li continuï considerant com a exponent de l'eficàcia i brillantíssima conjunció entre el clàssic i l'avantguarda.

Noms com Johannes Itten, Marcel Breuer, Marianne Brandt, Gunta Stölz, Joost Schmidt, Paul Klee, Wassily Kandinsky, Oskar Schlemmer, Lore Lendendorff, Herbert Bayer, Anni i Josef Albers, Helene Börner, Lyonel Feininger, Moholy-Nagy, Gertrud Arndt... són només un brevíssim mostrari de les i els autors l'estela dels quals va irradiar aquesta *Hochschule für Gestaltung*, o sigui, aquesta autèntica Escola Superior de Disseny que la Bauhaus va ser. ■

El disseny de qualsevol element pot formar part de l'esfera habitable